

Technieken om schrijfprocessen vast te leggen [in bewerking]

9 januari 2020 GERT RIJLAARSDAM

Onderstaand een korte beschrijving van directe 'online' technieken. Deze leggen het schrijfproces vast zoals het plaatsvindt, online, direct, in tegenstelling tot indirecte methoden van onderzoek, zoals via vragenlijsten of retrospectie (zelfrapportages).

1. Keylogging. Er is gratis software waarmee alle bewerkingen tijdens tekstproductie kunt vastleggen. Je kunt het proces terugkijken op scherm in een hogere snelheid om het schrijfgedrag te observeren. De software biedt vaak veel analysemogelijkheden. Een veelomvattend programma, dat ook grafieken kan maken van een schrijfproces in [Inputlog](#).¹ Toepassingen:
 - Aben, J., van den Broek, B., Vandermeulen, N., Van Steendam E., & Rijlaarsdam G. (2017). Feedback op de schrijfaanpak: de ontwikkeling van een schrijfproces-feedbackrapport voor vwo-leerlingen. *Levende Talen Tijdschrift*, 4, 3-14.
 - Elving, K., Rijlaarsdam, G., & Van den Begh, H. (2018). Effectieve revisie tijdens het schrijfproces van havisten. *Levende Talen Tijdschrift*, 19(1), 14-25.
 - Groenendijk, T., Janssen, T., & Rijlaarsdam, G. (2008). Hoe schrijven middelbare scholieren gedichten? Over de relatie tussen schrijfprocessen en de kwaliteit van het eindproduct. *Levende Talen Tijdschrift* 9(1), 3-11.
2. Screenfilm. Er is gratis software beschikbaar waarmee alles wat er op een scherm gebeurt vastgelegd wordt. Die die screenfilm kun je afspelen, fragmenteren en coderen. Zoek via google, trefwoord: screencast.
3. Digitale pen. Voor weinig geld koop je een digitale pen, die alle handelingen tijdens het schrijven op papier vastlegt. Het proces kun je afspelen op je computerscherm, of, voor instructiedoeleinden, op het smartboard. Je ziet de snelheid van schrijven en de variatie erin, en de aarzelingen, pauzes, revisies, invoegingen etc.

4. Eye-tracking. Met eye-tracking kun je precies zien hoe lang en hoe intensief de ogen gericht zijn op een van de bronnen op het scherm, de *switches* van hier naar daar en weer terug. Ook kun je zien waar de ogen zijn als de proefpersoon bijvoorbeeld zijn tekst aan het nakijken en verbeteren is. Je kunt het proces afspelen, en er zijn ook metingen beschikbaar over hoe lang en hoe vaak de ogen op een vooraf bepaalde passage is gefixeerd. Op YouTube vind je mooie demonstraties. Zie [hier](#) bijvoorbeeld dit jongen meisje dat een korte tekst in haar L1 leest, en in het Engels. Als je dit fragment bekijkt, zet het geluid dan uit om je te concentreren op het verschil in de oogbewegingen: fixaties (de grootte van de stip geeft aan hoe lang/intens er naar een woord wordt gekeken) en de grootte van de sprongen (van stip naar stip)
5. Responsmeting. Om vast te stellen hoezeer de mentale belasting is gedurende het schrijven, maar men gebruik van responstijdmetingen. De proefpersoon hoort een piep, of ziet een stip op het scherm, en moet dan bijvoorbeeld de spatiebalk indrukken. Hoe langer die tijdsduur is, hoe groter de mentale belasting was. Zo'n piep kan elke 20, 40 of 60 seconden klinken, dat is afhankelijk van de taak. Deze techniek heet *dual task* techniek. Zie Olive, T. (2004). Working Memory in Writing: Empirical Evidence from the Dual-Task Technique. *European Psychologist*, 9, p. 32-42. [Link](#) naar publicatie.
6. Responsmeting met zelfrapportage. De *dual task* techniek wordt triple task techniek als de proefpersoon niet alleen moet reageren op een piep, maar tegelijkertijd op een matrix moet aankruisen wat ie aan het doen is. Wat je van de leerling vraagt is afhankelijk van de taak, maar vaak zal voorkomen 'ik lees de opdracht', 'ik lees mijn tekst', 'ik schrijf', 'ik verander mijn tekst'. Ben je erg geïnteresseerd in juist het bronnen lezen of in het reviseren van tekst, zul je andere responscategorieën formuleren.

Verder lezen:

Olive, T., Kellogg, R. T. & Piolat, A (2001). The triple task technique for studying the process of writing. In: G. Rijlaarsdam (Series ed.) & T. Olive & c. M Levy (Vol. eds.), *Studies in Writing: Volume 10: Contemporary Tools and Techniques for Studying Writing*, p. 31-59. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.

Deze techniek kan goed in klassen gebruikt worden. Voor onderzoek waarin deze techniek werd gebruikt om veranderingen in schrijfprocessen vast te stellen, lees onderstaande publicatie:

Verder lezen

Fidalgo, R., Torrance, M., Rijlaarsdam, G., van den Bergh, H., & Lourdes Álvarez, M. (2015). Strategy-focused writing instruction: just observing and reflecting on a model benefits 6th grade students. *Contemporary Educational Psychology*, 41, 37-50. [Link](#) naar publicatie.

Terug naar [hoofdttekst](#).

Auteurs:

Gert Rijlaarsdam

Website |

Gert Rijlaarsdam was 17 jaar leraar Nederlands en is lid van de onderzoeksteam taal-, literatuur- en kunstonderwijs aan de Universiteit van Amsterdam en van de Werkgroep Onderzoek en Didactiek Nederlands van de Vereniging Levende Talen Nederlands.